

Strokovni list za povzdigo gostilničarskega obrta.

Glasilo „Deželne zveze gostilničarskih zadrug na Kranjskem“.

List izhaja 10. in 25. vsakega meseca.
Za posamezne člane v „Deželni zvezi“ včlanjenih zadrug stane list celoletno K 4—, za člane onih zadrug, ki so v „Zvezi“ in ako so uvedle obvezno naročbo lista za vse člane, pa celoletno K 2—. Sicer stane list celoletno K 5—, polletno K 2'60, četrtletno K 1'30 in posamezna številka 25 vinarjev.

Cena inseratom: 1/48 strani K 1'50, pri večkratnih objavah popust.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Marije Terezije cesta šte. 16.

Strankam je uredništvo na razpolago vsak ponedeljek in petek od 4.—6. popoldne.

Rokopisi se ne vračajo. Rokopise in objave je pošiljati do 5. oziroma do 20. vsakega meseca, s tem dnem se uredništvo zaključuje.

Štev. 9.

V Ljubljani, 25. septembra 1915.

Leto II.

Zvezne objave.

Mnogo naših čislanih članic zadrug je izrazilo željo, naj se gostilničarska organizacija zavzame za to, da dobi primerno množino žita, katera naj se potem po navodilu načelstva razdeli med člane. Zveza je takoj storila vse primerne korake, da bi vresničila to idejo ter je stopila v stik z merodajnimi faktorji, toda žal, se ji ni posrečilo samostojnega dobavljanja potrebne množine žita za gostilničarje.

Vlada tej želji ni bila v stanu ustreči, ker bi bil ta način v protislovju s sedaj zakonito urejeno metodo aprovizacije ter bi bila kontrola nemogoča.

Dobili pa smo sledeča navodila, ki jih podajamo v nastopnem, da bo gostilničarjem mogoče dobiti brez posebnih težav za njihovo obrt potrebno moko za kruh in kuho.

Gostilničar, ki hoče priti do moke, mora to javiti aprovizačnemu odseku dotičnega kraja, ki je navadno pri županstvu.

Županstvo odda naročilo okrajnemu glavarstvu, katero pošlje isto deželni aprovizačni komisiji, oziroma zavodu za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljani.

Načelstva zadrug lahko tudi sprejmo naročila svojih članov in jih oddajo potem okrajnemu glavarstvu, ki bo gotovo šlo na roke v tej zadevi.

Opozorjamo posebno na to, da se more naročiti zaloga k večjem le za pol leta. Treba bo torej vedno in vedno ponavljati te korake.

Naročati se more edino le moka, nikakor pa ne žito.

Pri oddaji naročila je treba takoj položiti denar za naročeno moko.

Oderuško navijanje cen. Sedanje izredne razmere, v katerih živimo, so marsikoga zavedle, da je na nedopusten način hotel obogateti. Razna oblastva so morala z železno roko poseči vmes, da so ščitila prebivalstvo pred takimi izkoriščevalci, katerim pa nikakor ne prištevamo one, ki so razmeram primerno dvignili cene.

Stroge kazni so določene za brezvestneže, ki hočejo uporabiti vsled vojne nastali gospodarski položaj v doseg oderuških cen. Pošteni državljani in pravi domoljubi pa ne bodo le radi strogih kazni ogibali se oderuškega navijanja cen, ampak bodo kot požrtvovalni državljani smatrali za svojo častno dolžnost, držati se določenih mej.

Zakonodajstvu in obrtnopospeševalnim uradom je bila vedno sveta dolžnost, obrt podpirati na vse mogoče načine in bode to po nastalem miru storila še v večji meri. Radi tega upajo ta oblastva, da bodo obrtniki pri svojih kupčijah povsem pošteno postopali in ne bodo dajali povoda kakim sporom med odjemalci in obrtniki. Zveza smatra za svojo dolžnost, opozoriti svoje cenj. člane na to dejstvo ter jih vabiti k sodelovanju v tem oziru. Cenjeni člani pa naj smatrajo za svojo stanovsko dolžnost v tem oziru podpirati Zvezo, kakor tudi skrbeti za odpravo navad, običajev in novotarij, ki bi ovirale pošteno konkurenco. Zvezno načelstvo je prepričano, da bode tudi občinstvo blagohotno vpoštevalo težavni položaj gostilničarstva v sedanjih časih, osobito ker se bodo naši člani izogibali vsake prilike, ki bi dala povod nezadovoljnosti in pritožbam od strani konsumentov.

—r.

Čemu je tega treba?

I.

Ko so se začele snovati gostilničarske zadrug, je marsikateri naš sodrug zaklical: „Čemu je tega treba?“ Bile so to misli ljudi, ki niso spoznali, da je le v združitvi moč in da mora stan, ki nima stanovske združitve, polagoma popolnoma propasti. Hvala bogu, da se je v tem oziru v zadnjih letih mnogo izboljšalo in da je zadrugna organizacija gostilničarstva prav mnogo napredovala.

Kljub temu pa je še mnogo naših stanovskih tovarišev, ki se ogibajo stanovskih združenj. To dejstvo dokazuje, da so jim

popolnoma neznane koristi, ki jih celemu stanu nudi skupno delo gostilničarjev.

Ta nevednost pa gre roko v roki s predsodkov polno bojznijo pred poštenimi konkurenti ali tekmeči. Namesto da bi skupno in združeno nastopili proti marsikakim grdim in neupravičenim razvadam gostov, kakor tudi proti kakim nepravim in škodljivim oblastvenim predpisom, se napove medsebojna vojska, ki se le prepogosto razvije v srčit boj, v katerem se pogosto ne rabi ravno najlepše orožje.

Sadov tega boja pa tudi zmagovalac ne spravi, četudi si je morebiti osvojil bojišče; vsa korist teh kratkovidnih bojev preide v prid tretjega — smejočega se ljubega občinstva.

Razmere gostilničarstva pač niso tako zelo blesteče, da ne bi bile potrebne prav korenitega izboljšanja. Radi tega je dolžnost vsakega stanovskega tovariša, storiti kolikor mu je le mogoče, da se doseže korenito izboljšanje razmer. Marsikaj pač stori lahko vsak posameznik, toda marsikaj pa se ne da drugače doseči, nego z združenim delom vseh tovarišev, v prvi vrsti vsakega kraja in potem v širših krogih.

Oglejmo si enkrat bolj natančno, kam vodi medsebojni boj, in kaj bi se doseglo z edinostjo.

Zelo hudo zlo, ki gloda na gospodarski življenski niti gostilničarstva, je zapravljenost ali razsipanje v pravem pomenu besede, ki obstoji v oddaji jedil, pijač in prenočišč proti nezadostnemu zaslužku. Cene se same od sebe niso tako znižale, ampak eden je hotel biti cenejši kot drugi. Korakoma je šlo navzdol, korakoma se je zmanjševal zaslužek pri posameznih stvarih, in korakoma, pogosto s prav velikimi koraki, se je zmanjševal skupni zaslužek, ker ni nastopil pomnožen obisk, ki bi izravnal izpadek. In pomnožitve obiska v izravnavo ni nihče vpošteval. Zaslužek je postajal manjši, troški osebnega vzdrževanja in skupni troški obrata pa so se večali in večali, vsled česar je postalo stanje obrta vedno slabejše, in sicer vsled prenizkih cen, da včasih, prav slabo.

Vsak gostilničar stoka in jadi-kuje, toda zdi se samemu sebi pre-slaboten, da bi sam zvišal cene; seveda to bi navadno (sicer ne vselej) imelo ravno nasprotno posledico, kakor bi si jih dotični želel. Da bi se pa obrnil do svojih tekmecev, za to pa nima poguma. Kako neki naj bi podal roko svojemu najhujšemu sovražniku, temu hudobnemu človeku, ki si najbolj želi njegovega najsramotejšega po-gina? Kako bi bilo vendar mogoče s takim človekom sestiti celo sknpno k mizi! Tako misli marsikateri gostilničar o svojem sta-novskem tovarišu in — jadikuje in zdi-huje dalje.

Vse drugače je to, če obstoja sta-novska zadruga. Najprvo pripomorejo zadruga do spoznanja, da so tekmovalci večinoma čisto dostojni ljudje, ki sicer radi zaslužijo kolikor mogoče mnogo, da pa ni-kakor ne mislijo na to, kako bi ugonobili svoje stanovske tovariše; tu se dalje opazi, da vsak tarna nad prenizkimi cenami in da bi vsi radi jih dvignili, če bi le vedeli, da bodo isto storili vsi ali vsaj v pretežni večini. To spoznanje se potem izpremeni v sadonosen čin. Združeni gostilničarji se po-tem zavežejo cene gotovim stvarjem zvišati in občinstvo — se vkloni. Tako zvišanje, ako je zmerno, povzroči večji zaslužek, ker je zmanjšanje prodaje skoro izključeno, ako je občinstvo s kakovostjo zadovoljno.

Če pa se najde kljub temu kak trmo-glav gostilničar, ki sebi in celokupnosti v škodo hoče še dalje razsipati, bo spretno društvo že našlo v skupnosti z drugimi strokovnimi društvi in dobavnimi zadrugami potrebna sredstva in pota, da ga bode ukrotilo. Posebno dobro učinkujoče sred-stvo je **izprtje**. — r.

(Dalje prih.)

Kake vinske letinje se je na-dejati letos na Dolenjskem?

Trgatev na Dolenjskem stoji pred dur-mi. Gotovo je na mestu poročati našim gostilničarjem, kake trgateve se je nadejati letos na Dolenjskem, tako z ozirom na ka-kovost, kakor na množino.

Pri tako nenavadnih ali abnormalnih razmerah, kakršne so bile letos tako glede vremena, kakor tudi glede delavnih moči,

na Dolenjskem ni pričakovati drugačne, kakor nenormalne letošnje trgateve, kakor drugače tudi ni bilo mogoče.

Jako neugodne vremenske razmere, dež ob času najvažnejših vinogradskih del, to je škropljenja in žvepljanja trt, so vzrok, da se ta dela marsikje ob pravem času — re-či se sme skoraj — v pravem trenutku, ni-so izvršila. K temu se je pridružilo še ve-liko pomanjkanje delavcev. In tako je po-stala istina, da se imajo nadejati najmarlji-vejši, četudi ne najinteligentnejši — vino-gradniki marsikje prav obile trgateve, takoj njih najbližji sosedi pa le srednje ali še celo slabe.

Glede dobrote letošnjega pridelka velja isto. Ako bo le še par tednov ugodno vre-me, imeli bodo vinogradniki prve vrste prav dobro in sicer boljše blago nego lansko leto, oni druge, pa bolj medle, da še celo prav nizke vrste. Resnica je namreč, da se hvalijo nekateri marljivi vinogradniki, da je njih grozdje že danes (15. septembra) mno-go bolj zrelo in sladko, nego je bilo lani ob trgatevi. — Marsikje, posebno na Belo-kranskem, je izvršila tudi letos toča svoje uničujoče delo. O letošnji dolenjski vinski letini se sme torej trditi po vsej pravici, da bo ista z ozirom na kakovost kakor tudi na množino taka, kakršno je bilo gospodarstvo po vinogradih, seveda ako ni v njih gospo-darila tudi toča.

O kakih še sedaj obstoječih zalogah lanskega vina na Dolenjskem ni govora. Vse je prodano in to po dosedaj gotovo še nikdar doseženih cenah. Prodalo se je prav dobro blago po 60, da celo po 90 v liter! Vsled tega so nekateri naši gostilničarji pri-morani naročati vino s Štajerskega, da, celo z Ogrskega.

Kakor kakovost, tako bo brezdvomno tudi cena našega letošnjega pridelka kaj različna. Iz vsega poprej navedenega in z ozirom na današnje svetovne razmere se sme po vsej pravici sklepati, da na Do-lenjskem pod 40 vinarjev ne bo mogoče dobiti dobrega vina in to takoj po trgatevi. Zato naj bi se naši gorenjski in notranjski gostilničarji pravo-časno pobrigali za dobro dolenjsko kapljico.

Iz Vipave se čuje, da so tamkajšnji vinogradniki radi tamošnjih izrednih in obilih letošnjih gostov pričeli s trgatevijo že

takoj ob Malem Šmarnem. Tamošnji pridelek bo pa kljub temu gotovo prav dober, kajti sliši se le en glas o letošnjem zorenju tamošnjega grozdja, namreč ta, da je iz-redno zgodaj popolnoma dozorelo.

R. Dolenc.

Nekdanja organizacija obrtnikov.

Ko je z novim bojnim orožjem nastala bojna taktika in niso imela obzidana mesta z utrdbami vred skoro nobene veljave več, ker se proti novemu orožju niso mogla več uspešno braniti, a so se mesta v svojih vednih prošnjah za podelitev novih privilegij (za odpravo kmetskega trgovstva in za druge enake protekcije) sklicevala vedno najbolj na to, da morajo vzdrževati obzidja in utrdbe, in niso hotela uvideti, da je postalo to vzdrževanje brezpomembno, tedaj se je obrnila tudi milost deželnih knezov in me-ščanov, ki so v tistem času edini represen-tirali stan trgovcev in obrtnikov, in doletela je cesarjeva milost one stanove, ki so bili v novem načinu boja najbolj potrebni, in to je bilo plemstvo in njegovi podložniki.

Izključna pravica peščice mestnih trgovcev in obrtnikov do trgovine in obrti dobivala je luknjo za luknjo.

Dovolilo se je, da so se nastanili obrt-niki-rokodelci pri farnih cerkvah, in le eno miljo okrog Ljubljane, Kranja, Kamnika in Novega mesta ter pol milje okoli drugih mest, se je smel pri farnih cerkvah naseliti samo po en kovač, krojač in čevljar.

Dovolilo se je, kakor smo že opisovali, plemstvu in kmetom prodajati domače pri-delke ob navadnih sejnih pri farah in iz-važati jih tudi na Laško ter prodajati ali zamenjavati za vino, sol, olje itd. Tudi so smeli od tega dobljenega blaga doma pro-dajati, česar niso rabili.

Tujim trgovcem se je dovolilo kupovati po kmetih žito in druge poljske pridelke.

Res so bili neprestani prepiri, s kakimi pridelki sme priti kmet na semenj, določilo se je to natanko leta 1601. Navajajo se sle-deči pridelki: žito, sol, vino, potom zamene dobljena železnina, sir, maslo, živina, ku-retina, jajca, ribe, platno, med, mleko, vosek, usnje, konji, česen, čebula, zelje, sirovo maslo, lesenina, drva, les za zgradbe, oglje,

sveži zrak, mrzlo vodo, dobre in cene go-stilne. Vse to ga je zbudilo iz njegovega samotarskega životarjenja in namenil se je podati med svet.

In res nekega jesenskega dne se je od-peljal proti Borovju. Skoraj bi zamudil vlak. Vesel je bil, — kolikor se o veselju more pri Veseljaku govoriti, — da je sled-nič sedel v železniškem vozu, ko so se mu tolike zapreke stavile na pot.

Najprej je prepozno vstal. Potem ni mogel najti vžigalic, da bi prižgal luč, ker je bilo še precej temno. V zjutranjem mraku je oblačil celo večnost hlače, predno je spo-znal, da oblači suknjo na noge. Ko je bilo pa treba obleči suknjo, jo je našel šele po dolgem iskanju za posteljo, kamor jo je bil prej treščil v svoji jezi. Kako je telovnik iskal, akoravno ga je imel že na sebi, in silil desno nogo v levi čevlji, mi menda ni treba posebej opisovati.

Ko je bil slednjič srečno pripravljen za pot, se je ravno toliko zdanilo, da je lahko poiskal z nosom rob srednjeveške omare. Uspeh tega raziskavanja je bil pa ta, da

LISTEK.

Usodna novica.

Med mnogimi prebivalci lepega Med-gorja je davkar Veseljak gotovo najzna-menitejša oseba. V njem so namreč zbrane vse lastnosti, ki dičijo dandanes malokaterga moža. Veseljak ne pije, ne kadi, ne noslja, ne hodi na lov, ne na izlete, nima ne ko-lesa, ne avtomobila, da, niti gorske palice, ni član nobenega društva ter ne bere — nobenega časnika, niti domačega glasila: „Medgorski boben“ ne. Za družbo ne mara, družba pa ne zanj. Sploh je Veseljak znan kot jako čemeran človek pri vseh, ki ga po-znajo. Mislim, da mi ni treba še posebej poudarjati, da je samec. Stanuje na Medeni cesti v jako stari hiši, ki ima tako pusto lice, kakor on. Njegovega stanovanja pa še nihče ni videl znotraj, kajti Veseljak ne pu-sti nikogar čez prag. Celo pometa in po-spravlja sam. Sicer pa ni veliko pospravljati, ker je doma samo takrat, kadar spi. Seveda

pripovedujejo zlobni jeziki, da „pusti davkar Veseljak“ prespi tričetrtine dneva. Kadar pa ima dopust, takrat je zbujen samo med kosilom in večerjo. Sicer pa ne skali ni-komur vode. Ako mu ničesar nočeš, pusti te tudi on v miru. Posebno se varuj vprašati ga, zakaj ne gre med dopustom na letovišče. To samo na sebi popolnoma ne-dolžno vprašanje ga spravi v jezo, da ti ne odpusti nikdar. Mož ima namreč glede leto-višč jako žalostno izkušnjo. V celem svojem življenju je samo enkrat zapustil za par dni „Medeno cesto“ in še takrat mu je bilo žal, da si je populil cele šope las, ki jih je sicer težko našel na svoji glavi.

Stvar je bila pa taka:

Pred več leti so otvorili novo železnico v Borovje. Poprej tako samotna vas ob jezeru, se je naenkrat oživila. Vile in hoteli so kar rasli iz tal. Iz Medgorja so vozili kar posebni vlaki v ta planinski raj. Ni čuda, da je o tej krasoti zvedel tudi Veseljak, akoravno ni bral časnikov. Kjerkoli je bil na cesti, v uradu, v gostilni, povsod je slišal hvaliti divno lepoto Borovja, njegov

rešeta, sadje itd. itd. Kakor se vidi, sami domači pridelki.

S temi je pa kmetom bilo dovoljeno le potem tržiti, ako so jih sami pridelali ali pa za lastne pridelke dobili v zameno.

Posameznim plemičem pa je deželni knez tudi za primerno plačilo dal oprostilna pisma, vsled katerega so smeli tržiti z vsem, kakor meščani.

Tako se je krhal leto za letom kosček za kosčekom trgovskega monopola meščanov, dokler ni leta 1719. cesar Karol VI. s komercialnim patentom dovolil vsakemu v mestih in na kmetih prosto tržiti, kolikor je kdo hotel, bodi potem kristjan, Jud ali Turek.

Pripoznati se mora Ljubljancem, da so branili svoje privilegije z vsemi sredstvi, izdali so veliko denarja in blaga za to, da bi si jih ohranili. Deputacije, ki so takrat silno mnogo stale, do cesarja na Nemško, darila, s katerimi se je običajno podkupovalo cesarjeve svetovalce itd., vse to je stalo silno mnogo denarja, pomagalo pa malo.

Prišel je nov čas, nov duh, in zoper nova načela o enaki pravici do vsakega dela za vse se je borilo trgovstvo zastoj.

Naj so trgovci še tako pripovedovali in dokazovali, da mora država priti pod nič, ako se mesta ne ohranijo, in da morajo mesta prenehati, ker ne tržijo le kmetje in plemstvo izven mesta, ampak uhajajo celo mestni trgovci na deželo, kjer imajo manj bremen, torej več zaslužka — nihče jih ni več poslušal, ker jih nihče več rabil ni.

Nasprotno, celo oderuštvo se jim je očitalo, zloraba pravic, ker so s svojo organizacijo pritiskali na cene producentov in konsumentov, torej na dve strani.

Odgovornost za čimdalje večjo draginjo se je valila na trgovski stan, češ da določujejo svojevoljno cene tako, da ne more nihče več izhajati, niti bogatin niti revež.

Iz dosedaj navedenih podatkov smo že lahko povzeli, da je bil v srednjem veku meščanski stan s trgovskim in obrtnim stanom skoro identičen. Vsak meščan je bil trgovec ali obrtnik in večina trgovcev in obrtnikov so bili meščani, le nekateri (trgovci sploh ne) obrtniki so še čakali na vsprejem v meščane ter so bili samo šele člani svojega ceha.

Trgovina in obrt se je zato imenovala sama s kratkim izrazom: „meščanski posel“, kar našo gorenjo trditev o identi-

teti trgovcev in obrtnikov z meščani najlepše ilustrira.

Ako pa hočemo organizacijo trgovcev in obrtnikov — torej meščanov — popolnoma razumeti, moramo potemtakem poznati tudi organizacijo mest samih in v ta namen moramo poseči na postanek in razvoj istih; tudi mesta sama so le nekaka posebna organizacija trgovskega in obrtnega stanu po svoji notranji uredbi v srednjem veku, pa tudi po svojem zgodovinskem postanku.

Začetek mest sega v daljno dōbo nazaj.

Mnogo je pri nas mest, ki izvirajo še izza časov rimskih naselbin in najbrž še izza prejšnjih časov.

Kraji, ki so bili po svoji naravni legi utrjeni, v katerih se je dalo brez velikega truda prirediti varno zavetje pred napadi sovražnikov, torej v tedanjih časih, ko so se bitke bojevale mož proti možu z mečem, kijem ali sulico, potem s puščicami ali pozneje s slabimi puškami, torej z orožjem, pred katerim se je bilo treba le za kak trden zid skriti, kraji ležeči na kakem vzvišenem mestu, strmem hribčku, pa tudi kraji, zavarovani od kake strani po večji vodi, najbolj pa taki kraji, ki so dvojno zavarovani, od ene strani po kakem hribu od druge strani po vodi, na takih krajih se je naseljevalo od nekdaj po več družin skupaj.

Posvetni in duhovski gospodje — grofi in škofje — so si sezidavali na takih krajih utrjene gradove, zakaj v divjih sirovih časih začetkom srednjega veka je bilo njihovo življenje samo za trdnim grajskim zidom varno. Močan grad na kakem težko pristopnem hribu je bil edini kraj, kamor je mogel kak vpliven mogotec takrat zaupati svoje življenje in premoženje.

V varstvo svojih gradov pa so vzdrževali velikaši male posadke, a v časih nevarnosti so se morali tudi nesvobodni podložni kmetje podati v grad in prijeti za orožje, da so branili grad in svojega gospodarja.

Za časa miru pa so bili ti gradovi središča velikih kmetij, torej poljedelsko-gospodarski činitelji, v katerih so bila skladišča za shranjevanje velikih množin poljskih pridelkov za slučaj vojske ali tudi za slučaj slabe letine itd.

Razumljivo je, da na takih velikanskih kmetijah niso mogli biti popolnoma brez obrtnikov in rokodelcev.

je stanovanje dopadlo, je bilo predrago, če je bilo pa poceni, se mu zopet ni dopadlo. Naposled se je vgnezdil pri Beli vrani. Tu se mu je res dopadlo, da je sklenil ostati teden dni.

Toda žalibog, Veseljak je obračal, Medgorci so pa obrnili.

Napočil je že tretji dan, odkar je Veseljak dihal borovski zrak in pil ostro gorsko studenčico. Sedel je zložno na verandi in zrl svetlikajočo se jezersko gladino. Bilo mu je vse po godu, samo muhe so mu malo preveč nagajale. Sedaj mu je katera sedla na nos, sedaj zopet na velike uhlje, in včasih so celo malo poplesale po njegovih pleših, kakor bi pod milim solncem nikjer drugje ne bilo prostora.

Veseljaka je pa to vjezilo. Nekaj časa jih je odganjal z rokami, potem pa pogleda po mizi, če bi našel kako pripravno stvar, da bi se uspešneje branil nadležnih živalic. Tu mu obvisi oči na »Medgorskem bobnu« in zgodilo se je čudo:

Veseljak je vzel v roke časnik.

Že Karol Veliki je odredil, da se je naselilo na vsaki taki grofovski ali škofovski kmetiji po trideset rokodelcev raznih vrst.

Ti so morali skrbeti najprej za potrebo vse kmetije, torej izgotavljati od grofa ali škofa zahtevano število izdelkov; služili so si s tem hrano, stanovanje in obleko. Bili so sami iz srede kmetov vzeti nesvobodni ljudje.

Toda čez zahtevano množino izdelkov so smeli rokodelci izdelovati tudi sami zase, kolikor so hoteli in mogli ter so smeli svoje izdelke tudi prosto prodajati.

Na ta način so si prislužili s časom nekoliko imetja in s tem pridobljenim imetjem so si kupili dostikrat tudi prostost. Prosti so potem iz svoje volje nadaljevali delo, h kateremu so bili poprej prisiljeni.

Ker je pa na ta način marsikdo izmed nesvobodnih ljudi prišel do premoženja, začeli so prihajati na te grofovске in škofovske kmetije tudi popolnoma svobodni ljudje, trgovci in obrtniki iz drugih mest. Tudi varnost močnega gradu jih je vabila v bližino.

Tako je bil grad s časom obdan od vseh strani od hiš trgovcev in obrtnikov in bodisi na višje povelje bodisi iz lastnega nagiba posestnikov sezidal se je s časom močen zid, ki je obdal vse te hiše in povečal tako njihovo varnost.

S tem je bilo pa mesto v glavnem že ustanovljeno, zakaj taka obzidana skupina hiš je bila takrat tako važna in imenitna v slučaju vojske, da se je navadno prav kmalu oprostila svojega prejšnjega gospodarja grofa ali škofa popolnoma.

Mesto Kranj je skoro brezdvomno na ta način nastalo, najbrž pa tudi Ljubljana.

Izvrstna lega ljubljanskega gradu, obdanega od dveh strani od Ljubljance, od tretje pa od močvirja, ki je bilo takrat večji del leta če ne vse leto še jezero, ter naravna utrjenost le-tega napotila je deželne kneze, da so ta v vojaškem oziru takrat tako važni grič, ki je stražil ceste na tri strani dežele, utrdili in namestili v trdnjavi na njem močno posadko.

Pod gradom in okoli njega pa so si sezidali svoje hišice trgovci in obrtniki in nastalo je mestece, čigar hišice „so slonele ob rebri gradu in se stiskale k njemu, kakor boječ otrok k materi svoji“, tako piše

Nekaj časa bere, potem po grozno zababanti, vrže »Medgorski boben« ob tla, zapusti verando in pičlo uro pozneje se že pelje — proti domu.

Kaj je pač pognalo Veseljaka tako nenadoma iz Borovja? Nič drugega, kakor tale sama na sebi jako nedolžna novica v »Medgorskem bobnu«:

»Skri v no sten u mor«. Na neznan način je izginil davkar Veseljak. Ker ga ni bilo včeraj niti h kosilu, niti k večerji v gostilno pri »Telečji glavi«, začelo se je sumiti, da se mu je morda kaj pripetilo. Posestnik hiše št. 85 na Medeni cesti, kjer je stanoval omenjeni gospod, je opozoril policijo na ta izvanreden dogodek. Ko so s silo odprli vrata, nudil se jim je grozen prizor. Perilo in druga obleka je ležala vsa razmetana, postelja razrita, rjuhe krvave in tudi tla vsa krvava. Vsa znamenja kažejo, da se je tu izvršil grozen zločin, čegar žrtev je nesrečni Veseljak. Morilec je prišel najbrž skozi okno v sobo in napadel nesrečneža v spanju. Njegovega trupla še niso našli. Toda krvava

mu je začela iz desne nosnice kapljati kri. Ker pa Veseljak v svoji znani skoposti nima preveč robcev na razpolago, tiščal si je nos kar z rjuho. S tem je srečno dosegel, da je začel krvaveti tudi iz leve nosnice. Sedaj je spoznal, da mora iti „na vodo“ kri ustavljati. Za to operacijo je imel ravno še pet minut časa, če ni hotel zamuditi vlaka.

Urno zaklene vrata, pokliče na pomoč vse vrage iz pekla in se spusti po stopnicah k Bistrici, ki vali tik za njegovim stanovanjem svoje umazane valove. Ko si naposled z njeno pomočjo ustavi kri in osnaži okrvavljeni obraz, odkuri jo na vso moč na kolodvor, kamor je prisopihal ravno v zadnjem trenutku pred odhodom vlaka.

Veseljak se je torej peljal v Borovje. Med potjo se mu ni nič drugega posebnega primerilo, kakor da je pomolil glavo skozi zaprto okno, kar ga je stalo dve kroni. Zato je izstopil v Borovju še s čemernejšim obrazom, kakor ga je kazal navadno. Najprej si je ogledal kraj in poiškal gostilno, kjer bi mirno preživel par dni. Seveda ni šlo to tako urno. Ako se mu

Ivan Vrhovec v svoji že omenjeni knjigi „Ljubljanski meščanje v minolih stoletjih.“

V dvanajstem stoletju je bila Ljubljana že popolnoma uravnano mesto z vsemi mestu pristoječimi lastnostimi.

V mestnih, to je mesta tičočih se zadevah je imela mestna občina sama odločevati in nihče drugi.

Na čelu mesta je bil sodnik in 12 zapriseženih mož. Sodnik je bil voljen iz sredine meščanov samih, v tem oziru ni smel nihče na mesto niti najmanjše vplivati; ta volitev je bila popolnoma prosta.

Omenjena oblika mestne uprave ljubljanske je ostala neizpremenjena do leta 1472, v katerem letu je cesar Friderik IV. ustanovil novo povečano mestno zastopstvo.

Poleg sodnika in dvanajsternih zapriseženih mož, ki so se od tedaj znanprej imenovali „notranji svet“ je ustanovil še „zunanji svet“ štirindvajsetih svetovalcev in „občino“ štiriinšestdesetih mož.

Leta 1504 pa je dal cesar Maksimilijan Ljubljani še župana.

Tedaj je obstajalo mestno zastopstvo ljubljansko po letu 1504 iz:

1. sodnika;
2. župana;
3. notranjega sveta dvanajsternih članov, kateri so bili sami trgovci;
4. zunanjega sveta štirindvajsetih članov trgovcev in obrtnikov;
5. občine štiriinšestdesetih mož, tudi samih obrtnikov in rokodelcev.

Skupaj je tedaj mestno zastopstvo „magistrat“ zvano brez župana štel sto mož, z županom enega več kot sto.

Ta oblika mestne uprave je ostala neizpremenjena več nego tristo let.

Leta 1875 se je namreč preustrojil magistrat popolnoma.

Odpravili so se vsi notranji in zunanji svetovalci, občina v starem smislu kot korporacija štiriinšestdesetih mož je prenehala in število funkcionarjev na magistratu se je skrčilo.

Člani notranjega in zunanjega sveta so namreč kolikor mogoče skrbeli tudi na ta način za svoj žep, da so prevzemali kake funkcije mestnega zastopstva proti plačilu.

Seveda po naših današnjih pojmih ta plačila niso bila bogve kako velika.

Saj je imel župan plače samo 161 gld. 36 kr. na — leto! —

Sodnik in župan sta bila voljena v nekaki plenarni seji mestnega sveta.

Slednji se je pa vedno sam dopolnjeval in sicer notranji svet zase, vnanji svet zase in občine zase; to pa na sledeči način.

sled, ki vodi iz umorjenčevega stanovanja k Bistrici, dokazuje, da je zločinec vrgel nesrečno žrtev v vodo, da bi na ta način zbrisal dokaz svojega hudodelstva. Nagib zločinu je bil rop. Kajti v pisalni mizi niso našli ne denarja, ne vrednostnih papirjev, dasi je moral imeti rajni Veseljak pri svoji obče znani skopnosti precejšnje premoženje. Kakor smo izvedeli iz zanesljivega vira, so morilcu že na sledu. — Truplo so menda že tudi našli.

Veseljak se je pa takrat zaklel, da se ne gane nikamor več iz Medgorja, če tudi vsak dan otvora kako novo železnico v najlepše kraje sveta. Svetujem Vam pa prijateljsko, da ga ne vprašate, zakaj je storil to obljubo.

—r.

Ako je umrl ali sicer izstopil kak član notranjega sveta dvanajsternih, poklicalo je ostalih enajst članov tega sveta enega izmed svetovalcev zunanjega sveta štirindvajsetih v notranji svet med se; seveda je bil to vselej kak trgovec.

Zunanji svet štirindvajsetih se je popolnjeval ravno tako er poklical namesto člana, kateri je prestopil v notranji svet dvanajsternih, kakega člana občine med se in tudi občina štiriinšestdesetih je sprejela enega izmed ostalih meščanov v svojo sredo.

Meščan ni mogel nihče drugače postati, nego če je prosil za sprejem.

O teh prošnjah je sklepal magistrat v slovesnih sejah. Tega niso bili oproščeni niti sinovi meščanov sami, samo s tem razločkom nasproti tujcem, da so bili vedno sprejeti in da so plačali za sprejem manjšo pristojbino, dočim so tujci dostikrat zastoj prosili in se trudili dobiti meščanstvo. —

Kdo je bil sposoben, da je postal meščan, in kake pogoje je stavil magistrat dostikrat prosilcem za meščansko pravico, omenili smo že tam, kjer smo govorili o sprejemu v cehe. Omeniti nam je na tem mestu še to, da je cvetela v srednjem veku pri nas trgovina in obrt prav lepo, kar se vidi iz naslednjega.

Tuji trgovci so prihajali, obogateli v par letih in zopet odhajali tja, odkoder so bili prišli.

Ker pa dostikrat niso pred svojim odhodom poravnali svojih trgovskih zavez in s tem oškodovali svoje someščane, je cesar Ferdinand II. leta 1599 odredil, da ni smel magistrat brez njegovega dovoljenja nikogar več izpustiti iz mestne zaveze, da se je morala o vsem premoženju odhajalca vršiti javna obravnava, pri kateri je imel vsakdo pravico zglasiti svoje terjatve do njega, in da je moral odhajalec plačati deset odstotkov od vsega premoženja in imetja, katero je odnesel s seboj.

To je odredil cesar Ferdinand na prošnjo mest v varstvo domačih upnikov, ki bi od tujcev v daljnih krajih v največ slučajih ničesar ne mogli dobiti, ako bi jim enkrat ušli s svojim imetjem iz mesta.

Ta odredba je imela pa tudi namen omejiti izseljevanje obogatelih meščanov.

O kaki ljubezni do mesta ali o kaki patrijotični navdušenosti do njega pri ljudeh iz vseh krajev v Ljubljano privandranih ni bilo niti govora. Srečavali in izpodrivali so se v mestu najrazličnejši ljudje: Nemci, Lahi, Španci, Angleži, Francozi, Švedi itd.

Dali so se sprejeti med meščane samo zato, ker si drugače niso mogli pridobiti bogastva. Kakor hitro so pa nabasali svoje vreče do vrha, pokazali so mestu hrbet in odnesli pridobljeno bogastvo seboj.

Kako naglo je bilo v Ljubljani mogoče obogateti in koliko meščanstva se je odpovedalo meščanstvu ter izselilo zopet iz mesta, se razvidi iz tega, kako naglo se je v minulih stoletjih prebivalstvo menjavalo.

Obrtne pravice in predpisi.

Nove določbe za osebni promet v vojnem ozemlju.

C. kr. deželni predsednik na Kranjskem razglša dne 5. septembra 1915 naslednja, od c. in kr. poveljništva južno-zahodne fronte izdana določila:

Obseg južno-zahodne fronte se deli v ožje in širše bojno območje.

1. **Ožje bojno območje** obsega operacijski obvod, t. j. na Tirolskem območje proti sovražniku od črte Nauders, greben Centralnih Alp čez Brenner do Velikega Kleka, dalje Koroško, **Kranjsko** in Primorsko ter Reko z okolico.

2. **Širše bojno območje** obsega ostaneke južno-zahodne fronte, t. j. Predarlško, Tirolsko, severno črte Nauders, greben Centralnih Alp čez Brenner do Velikega Kleka, dalje Solnograško, Štajersko in Hrvatsko brez županij (komitatov) Požega, Virovitica in Srijem.

Za potovanje v te kraje, v teh krajih in iz teh krajev veljajo od 10. septembra 1915 naprej naslednja določila:

Pod besedo potovanje je umeti potovanje vseh vrst (z železnico, z avtomobili, z vozovi, z ladjami, potovanje peš itd.).

OŽJE BOJNO OBMOČJE.

Zakonito predpisana dolžnost, da se mora izkazati na oblastveno zahtevo vsakdo o svoji osebi in istovetnosti, se mora izpolnovati v »ožjem bojnem območju« tako-le:

Prestop čez mejo.

Kdor prestopi mejo »ožjega bojnega območja«, se mora izkazati s **potnim listom**, izdanim v zmislu dotičnih ukazov avstrijskega, oziroma ogrskega skupnega ministrstva, in **z dovoljenjem** pristojnega poveljstva (ta so: poveljstvo južno-zahodne fronte, operativna armadna poveljstva (poveljstva armadnih skupin), poveljstvo za deželno brambo na Tirolskem (poveljstva etapnih skupin) in trdnjavska poveljstva).

Kako se je izkazovati v »ožjem bojnem območju«.

A. V krajevnem prometu: t. j. v političnem okraju bivališča izkazana obvezanca in po občinah, ki meje neposredno na ta okraj, s **karto o istovetnosti**. (Velja za en mesec, po preteku tega časa se podaljša na karti sami.) B. V daljnem prometu: t. j. izven pod A. imenovanega območja **z dovoljenjem za potovanje**.

Izdajajoča oblast.

Izkazna pisma se smejo izdajati le osebam, ki so izdajajoči oblasti ali izdajajočemu poveljstvu znane kot popolnoma zanesljive in zaupanja vredne. **Karte o istovetnosti** smejo izdajati: 1. Državne politične in policijske oblasti bivališča. 2. Etapna štacijska poveljstva. 3. Poveljstva žandarmerijskih postaj. 4. Zaupniki, ki jih postavi politična oblast v ta namen po posameznih občinah.

Dovoljenje za potovanje (v daljnem prometu) smejo izdajati: 1. Državne politične ali policijske oblasti bivališča po dogovoru z vojaškim poveljstvom (etapnim štacijskim poveljstvom, kolodvorskim poveljstvom). 2. Višja poveljstva po dogovoru z državno politično ali policijsko oblastjo.

Za vojaške osebe, kakor tudi za one **državne, dvorne ali železniške uslužbence**, ki se izkažejo z uradnimi, s fotografijo in lastnoročnim podpisom opremljenimi legitimacijami, te naredbe ne veljajo.

Prisilne odredbe.

Za pristop v **okrajno glavarstvo puljsko** je treba razven predpisanih legitimacij še **posebnega dovolila** vojnega ministr-

stva, mornariške sekcije vojnega ministrstva, kakega armadnega poveljstva, armadnega etapnega poveljstva ali poveljstva vojnega pristanišča. Isto velja za pristop v trdnjavski prostor Tridenta. Trdnjavska poveljstva v Tridentu in Rivi smejo določevati, koliko časa se smejo muditi tam osebe, ki pridejo v trdnjavsko območje.

Osebe, ki se tem dolžnostim o izkazovanju ne bi pokorile, so oddati pristojni politični ali policijski oblasti ali pristojnemu sodišču, da se kaznujejo ali pa odpravijo.

SIRŠE BOJNO OBMOČJE.

Vstop in izstop za potovanje vsake vrste (z železnico, avtomobilom, peš itd.) je dovoljen le s **potnim listom**. V tem mora biti klavzula: »Z dovoljenjem, stopiti na širše bojno območje ali zapustiti ga. Velja do« (To dovoljenje velja kvečjemu tri mesece.) Dovoljenje izdajo, oziroma podaljšajo oblasti, ki izdajajo potne liste. Dovoljenje, stopiti na širše bojno območje ali zapustiti ga, se sme dati le brezpogojno zanesljivim osebam.

Za vojaške osebe, kakor tudi za one državne, dvorne ali železniške uslužbenke in njih svojce, ki se izkažejo z uradnimi, s fotografijo in lastnoročnim podpisom opremljenimi legitimacijami, te naredbe ne veljajo. Proti po širšem bojnem območju samem ni prav nič oviran. Zakonito predpisana dolžnost, da se mora izkazati na oblastveno zahtevo vsakdo o svoji osebi in istovetnosti, se pa mora izvrševati strogo tudi za ta prostor. Izvrševanje bodo nadzirali vsi kontrolni organi kar najstrožje.

Pripombe.

Izrecno se opozarja na to, da naj ima vsakdo, če tudi ne zapusti svojega bivališča, vsak čas pri sebi zgoraj omenjeno izkaznico o istovetnosti, da se more ž njo izkazati, če to od njega zahtevajo upravičeni organi.

Prošnje za izdajo dovoljenja za prekoračenje meje ožjega bojnega območja se morajo vedno vložiti potem pristojne politične okrajne oblasti, oziroma c. kr. policijskega ravnateljstva ali vojaških poveljništev, in sicer **pismeno**, ter le v zelo izvanrednih in posebno nujnih slučajih brzojavno na pristojno c. in kr. armadno etapno poveljstvo (poveljstvo etapne skupine). Pismenim prošnjam se mora priložiti redno izdani potni list. Pri prošnjah, ki se naj odpravijo brzojavnim putem, je predložiti potni list posredujočemu političnemu oblastvu, oziroma policijskemu ravnateljstvu ali vojaškemu poveljstvu.

Legitimacije se morajo nemudoma pokazati osebam, ki so upravičene za revizijo. Za revizijo legitimacijskih dokumentov so upravičeni v to posebno določeni častniki in orožniki, dalje policijski agenti, vojni orožniki, straže in poveljniki kolodvorov (kolodvorski častniki).

Prepušitev legitimacijskih dokumentov drugim osebam, kakor onim, na katere se glase, se bo najstrožje kaznovalo.

Zguba potnega lista se mora naznati vedno, in sicer z napovedjo imena in osebnega popisa izgubitelja, oblasti, ki je izdala potni list; ona mora obvestiti o tem pristojno armadno etapno poveljstvo. (Poveljstvo etapne skupine.) Tudi izgubo dru-

gih legitimacijskih dokumentov je naznati oblastvu, katero jih je izdalo.

Kadar poteče veljavnost legitimacijskih dokumentov, jih je treba oddati.

Ker so naši stanovski tovariši pogosto primorani potovati ali pa njihovim gostom dajati pojasnila, smo cel razglas priobčili, dasi nam primanjkuje prostora.

Pripomnimo še, naj vsakdo, ki gre po **potni list** k pristojnemu oblastvu, nese s seboj kolek za 2 kroni, da ne bo imel nepotrebnih potov. Določbe veljajo za osebe moškega in ženskega spola, kakor tudi za otroke. Vsakdo mora **osebno** priti po potne listine, nihče jih ne dobi za drugo osebo. —r.

Poročila o vinu in trgatvi

Goriško. Kakor od povsod, se sliši tudi z Goriškega prav malo dobrega o letošnji vinski letini. Vsled vladajočih razmer je mnogo vinogradov opustošenih, kar pa je ostalo, je zelo oškodovano po peronospori in oidiju. Tudi so ljudje hiteli s trgatvijo. Res je sicer, da je grozdje preje dozorelo nego druga leta, vendar bi bilo bolje, če bi se bilo nekoliko počakalo s trgatvijo. Kljub temu je cena moštu 1 K za liter. O kakih starih zalogah vina ni niti govora. Gostilničarji, ki hočejo imeti goriška vina, naj se pač požurijo, da ne pridejo prepozno. —r.

Stajersko. Ker je stanje vinogradov dokaj neugodno radi peronospore in oidija, se ni nadejati dobre vinske letine. Po sedanjem stanju soditi, ne bo dobiti mošta izpod 1 K liter, ker že sedaj dohajajo povpraševanja iz Nemčije. Ta okolščina bi znala cene silno dvigniti, osobito ker so kleti vinogradnikov in vinskih trgovcev docela prazne. Jako nujno je potreba, da vse gostilničarske zadruge cele države store primerne korake, da se prepove izvoz vina, ker drugače bode njegova cena nezaslišano visoka. —r.

Zadružne objave.

Zadruga v Meranu se je obrnila do finančnega ministrstva, naj bi se bolj milo postopalo v zadevi odmere davkov, oziroma naj se isti porazdele na več let. Vložila se je tudi prošnja na vojaškega poveljnika v deželi, da se policijska ura podaljša do polnoči, kar se je tudi dovolilo. Storili so se koraki radi popusta akcisa, ker je Meran v vojnem ozemlju. Dalje se je zaprosilo posebnih določb za dobo vojne in sicer: 1. da sme sodnik določiti odgoditev plačila vseh terjatev, nastalih pred vojno in po 1. avgustu 1914; 2. da se mora tožba vložiti pri sodišču, v katerega področje spada bivališče dolžnika; 3. da odpade prenos zastavila.

Tudi za naše kraje bi bile te olajšave skrajno potrebne. Upamo, da se bo v tem oziru tudi pri nas kaj ukrenilo. —r.

Naši naročniki pogosto premišlujejo, kje naj naroče to ali ono stvar. Četudi se nam skoro odveč zdi, vendar jih opozarjamo, da je njih dolžnost naročati le pri trvdkah, ki nas podpirajo z inserati in da naj le tedaj naroče drugje, ako bi pri naših inserentih ne dobili zaželenega blaga. Pregovor pravi: »Roka roko umije, obe pa obraz!« Le onega, ki pozna nas, poznamo tudi mi. —r.

Stanovske vesti.

Poraba kruha in mlevskih izdelkov.

Pogosto se je opazalo, da se predpisi glede predpisov o porabi kruha ne vpoštevajo. Predpisi imajo namreč namen urediti porabo žita in mlevskih izdelkov tako, da ne bi nastalo pomanjkanje moke, oziroma kruha in da bi izhajali do žetve leta 1916. s tem, kar smo pridelali. Dokler je bil kruh še bolj slab, se ni toliko použilo. Sedaj pa, ko je prišla nova žetev na trg in se je kakovost kruha izdatno izboljšala, bi se utegnilo zgoditi, da bi poraba preveč prekoračila odmerjene množine in bi s pridelki ne izhajali do žetve v bodočem letu. Ker je to neobhodno potrebno, je tudi naloga gostilničarjev, da sodelujejo pri tem ter zabranjujejo razsipavanje v tem oziru. Koder so krušne znamke, naj se strogo drže oblastvenih predpisov, drugje pa naj ravnaajo po svojem zdravem razumu. —r.

Znižanje cen piva na Ogrskem. Odredba ogrske vlade z dne 27. julija t. l. odloča množino ječmena za varjenje piva na 800.000 centov, od katerih pa se do daljnje odredbe sme podelati le polovica. Vlada se je sporazumela s pivovarnarji, da se zniža s 1. avgustom cena za 4 krone pri kupčiji na debelo. —r.

Poročilo o vinu in trgatvi. Baja, Ogrsko (komitat Bács-Bodrog). Vsled vednega deževja se je peronospora tako razširila, da je bil zaman ves trud, uničiti jo. Lotila se je celo vrst delavare in szazoros, ki so sicer varne pred njo. Le tam, kjer se je 6 do 7 dni škropilo in med tem žveplalo, se je listje obvarovalo, grozdja pa ni bilo mogoče rešiti. — Tudi iz drugih ogrskih krajev prihajajo tožbe o peronospori, ki se je letos posebno razširila. — Vinska letina bode komaj srednja. Zaloge so do malega izčrpane. Sklepati je, da bo vino drago tudi v bodočem letu. Že sedaj so cene 70 do 100 K za hektoliter. —r.

Maksimalne cene v okraju Logatec.

Logaško okrajno glavarstvo je izdalo razglas o maksimalnih cenah raznih predmetov. Dočim so te cene za živila in potrebščine prav ugodne za producente, so za gostilničarje skrajno neugodne, kar je razvidno iz dejstva, da je maksimalna cena vinu določena na 1 K 10 v. Pri jedi gostilničar pač nima prav nobenega dobička že z ozirom na to, da zahtevajo kmetovalci za razne pridelke razmeroma jako visoke cene, n. pr. 1 kg čebule 80 v, dočim je bila pred vojsko 20 v. Ako bi gostilničar temu zvišanju primerno hotel prodajati vino, bi isto danes veljalo najmanj liter 3 K. Kakor gotovo smo gostilničarji nasprotniki oderuškim cenam, nam vendar ne bo mogoče ustreči oblastvenemu ukazu, kajti danes kupujemo vino povprečno po 1 K liter, k temu je prišteti 16 v daca, 2 do 4 v transportnih stroškov, za usušitev in goščo se sme računati 2%, tako, da stane liter 1 K 22 v. In sedaj naj ga prodaja gostilničar po 1 K 10 v, torej pri hektolitru izgube celih 12 kron. Kje pa je davek, režija, obraba inventarja? Treba se bo na vsak način ozirati tudi na obrtnika in trgovca, ker sta to največja davkoplačevalca. Nujna je potreba revizije maksimalnih cen, ker že danes se plačuje mošt na Goriškem po 1 K. Pač se ne bo moglo zahtevati, da bi se gostilničar žrtvoval, da bi pri vsakem hektolitru, ki ga potoči, izgubil 12 kron, potem plačal še davek itd.

Nujno bi bilo treba, da se pred določitvijo maksimalnih cen vpraša zadruga, po kaki ceni kupujejo člani od veletržcev, ker le tedaj bo mogoče ukreniti prav.

Isto velja tudi o pivu, kajti pivovarnar zahteva za hektoliter 44 K. Voznina, vračanje sodov i. dr. 9 K 16 v itd. Tako, da stane gostilničarja pivo 60 K hektoliter, v steklenicah pa še več.

Upamo, da se bo vpošteval naš položaj in se v kratkem ukrenilo primerno.

r.

Oderuško navijanje cen. Malokdo vpošteva današnji težki položaj gostilničarja ter samo premišljuje, kako težke ti-sočake si ta služi. Promet je res velik, toda zaslužek pa sila majhen. Pomisliti je treba, kako težko dobi gostilničar potrebno in kako drago mora vse plačati in sicer od mesa doli do krompirja. Kljub temu pa se še najdejo ljudje, ki vohajo po gostilnah, kje bi našli kaj, da bi gostilničarja spravili v sitnost in škodo.

Radi takega ljubeznivega postopanja je stalo pred ljubljanskim sodiščem te dni več gostilničarjev. Sodišče je ovadbo spoznalo za neutemeljeno in vse po vrsti oprostilo. — Davno je že znano, da so ravno naši gostilničarji glede cen jako solidni ljudje.

—r.

†. Umrla je v Ljubljani gospa Ana Belič, katero so izročili materi zemlji dne 5. avgusta. Rajna, soproga gostilničarja »Pri šestici« (Sechserju), je bila pravi vzor gospodinje, pridne in spretnosti gostilničarke. Prva na noge, zadnja k počitku, je bilo njeno pravilo. Njena kuhinja je slovela daleč na okoli in skoro ga ni bilo Slovenca, ki ne bi bil poznal »Seksarjeve mame«. Bila je priljubljena tako pri preprostemu človeku, kakor pri gospodi. — Bodi ji blag spomin! Vrlemu tovarišu, gospodu Beliču, pa naše iskreno sožalje na nenadomestljivi izgubi njegove zveste družice!

—r.

†. Smrtna kosa. Po daljši bolezni je umrla imeteljica restavracije »Zlatorog«, gospa Marija Krapeš, soproga našega tovariša g. Fr. Krapeša, lastnika Narodne kavarne v Ljubljani. Reči se sme, da je bila rajna žrtev svojega poklica. Od ranega jutra do pozno v noči se je trudila v svojem obrtu. Ne samo v Ljubljani, ampak tudi daleč po Slovenskem je zaslovela v zadnjih letih restavracija »Zlatorog« v Ljubljani. V današnjih časih je silno težko vzdržati celo dobro vpeljane gostilničarske obrti. Lahko si je misliti koliko truda in skrbi povzroča šele vpeljava povsem nove restavracije. To pa se je popolno posrečilo pokojni gospe Krapešovi, kar dokazuje kako vrla in marljiva je bila in kako izborna večja je bila v izvrševanju svoje obrti. Blag ji bodi spomin. Nje soprogu, ki je eden izmed najzavednejših in za procvit našega obrta najzaslužnejših tovaršev, pa naše iskreno sožalje.

—r.

Smrtna kosa. M. Lončar. V Trzinu na Gorenjskem je umrl znan hotelir gosp. M. Lončar, lastnik hotela »Pri Radeckiju«. Rajni je bil vrl narodnjak in jako spreten gostilničar, ki se je živo zanimal za razvoj in prosvetnost gostilničarske obrti. Radi tega je bilo njegovo podjetje prav vzorno urejeno. Vsak gost je bil nadvse zadovoljen s postrežbo v njegovem hotelu. Kakor je bil rajni Lončar dober hotelir, tako nadvse skrben oče je bil svoji družini, kar dokazuje dejstvo, da je vzgojil svoje otroke,

da zavzemajo že danes odlična mesta. Čast njegovemu spominu, rodbini pa naše toplo sožalje!

—r.

Razno.

*** Umetno črevo za klobase.** Klobasa, ta priljubljena mesna jed, se deva v ovoj, ki z zdravstvenega stališča ni ravno brez vsake hibe. Pogosto se je že poskušalo dobiti nadomestilo za črevesa pri izdelovanju klobas. Toda umetna čreva so do sedaj vsa taka, da prepuščajo bakterije, torej so mnogo slabše nego naravna živalska; istotako ne vzdrže kuhanja, ne okajenja. — Sedaj pa kaže, da se je iznašla tvarina za izdelovanje umetnega ovoja za klobase. »Papierzeitung« poroča namreč, da se je posrečilo napraviti iz sveže viskoze cevke, ki postanejo trde, ako se omočijo v solni raztopni. Če se potem izmijejo v vreli vodi, se natronove soli raztope in cevke postanejo mehke ter so posebno uporabne za izdelovanje klobas. Ta umetna čreva so prosojna in brezbarvena, njih površina gladka in svetla ter bakterijam ne nudijo ugodnih tal za razvoj. Njih debelina znaša le 1 stotino milimetra. Vsebujejo nekoliko glicerina in se dajo dobro prezvečiti ter jih tudi želodec popolno prebavi. Kakor je videti, se bodo splošno začela uporabljati za izdelovanje klobas. — Esperanto in klobasa. Naša kranjska klobasa si je poleg dobrega imena v kuhinji vseh narodov osvojila častno mesto tudi v jeziku »esperanto«, ker zanjo služi beseda »k o l o b a s«.

—r.

*** Ali je primoran gostilničar prodajati jedila čez ulico?** Dunajsko sodišče je razsodilo, da je gostilničar dolžan prodajati tudi jedila čez ulico. Ako bi se protivil temu iz vzroka, da je rabil jedila za domače goste in da radi nezadostne množine ni mogel jih drugim prodati, potem to postopanje ni kaznivo. Toženi gostilničar ni bil obsojen.

—r.

*** Zvito navijanje cen od strani kmetovalcev.** Ker so oblastva določila najvišje cene raznim pridelkom, so si zvite glavice izmislile poseben način, da namreč ne povedo cene, ampak samo vprašajo kupca, koliko da za stvar. Ako ponudek ne ugaja prodajalcu, ga odslovi. Toda tudi tako navijanje cen je kaznivo. Posebno kaznivi so oni, ki celo s tiskovinami, okrožnicami ali v govorih pri zborovanjih »poučujejo« ljudi o takem navijanju cen.

—r.

*** Ali je mogoče govoriti o navijanju cen od strani kavararja.** Pred dunajskim sodiščem se je o tem razpravljalo. Sodišče je bilo mnenja, da o navijanju cen v kavarni ni govora, ker je konzum jedil in pijač v kavarni le stranska stvar, zabava in razvedrilo pa glavna. Toženec in zagovornik sta poudarjala, da je soditi o cenah v kavarni drugače nego v kaki trgovini z živili. Kar bi se v taki trgovini smatralo za visoko, pretirano ceno, je v kavarni umevno in primerno, kajti poleg kave nudi kavarja še drugo in sicer brezplačno n. pr. izbero časnikov in drugega čtiva, brezplačni telefon i. dr. Z najmanjšim naročilom ima gost pravico sedeti cele ure v kavarni, se greti, čitati in zabavati. Glavno v kavarni je čitanje časnikov, uživanje kave i. t. d., igra stransko vlogo. Mero-dajna pri presoji je tudi cena pred vojno in povišek v vojnem času.

—r.

*** O napivanju.** Navada o napivanju je že starodavna in kaj različna. Po nekod se napiva s trčenjem kozarcev, drugje zopet se ponudi osebi, ki se jo hoče s tem pozdraviti na ta način, da se postavi pred njo napolnjena steklenica in prazen kozarec, da si dotični naliže sam kolikor hoče, kar je bolj priporočljivo, kakor pa, da kroži po mizi en kozarec, iz katerega pijo vsi navzoči. Kako stara je ta navada, se vidi iz tega, da jo je videti na starih egiptčanskih slikah, kako drže gostje kvišku svoje kozarce. Rimljani so uvedli način, da je ljubimec spil »na zdravje« toliko kozarcev, kolikor črk je imelo ime ljubice.

r.

*** Bogata letina sliv v Srbiji — pa nič kupcev.** »Pol. Korr.« javlja, da so letos v Srbiji slive silno bogato rodile, da pa ni kupcev za blago, ker so prometna pota skoro docela zaprta. Cena je padla za dve tretjini. V Solun so pripeljali nad 300 vagonov sliv. En del je šel na Francosko. Velike množine pa čakajo v solunskih skladiščih kupcev.

—r.

*** V današnji številki** priobčujemo članek g. vodje R. Dolenc o nadi letošnje trgatve, ki ga priporočamo vsem cenj. tovarišem. Priobčili smo tudi nekaj vesti iz Ogrske, da se bodo gostilničarji pri nakupu vedeli ravnati. Z Ogrske so poročila manj ugodna. Radi bi priobčili tudi s Štajerskega poročilo o bodoči vinski letini, toda ni se nam posrečilo ga dobiti pred zaključkom lista.

—r.

Listnica uredništva.

Z današnjo številko sem prevzel uredništvo »Gostilničarja«. Ob tej priliki si dovoljujem prositi dosedanje gg. sotrudnike, da blagovolijo podpirati uredništvo še dalje s svojimi strokovnimi spisi, kakor so to storili za časa uredništva gospoda prednika. Vsak najmanjši dopis iz njihovega spretnega peresa bode uredništvu dobro došel.

G.

Gostilničarji, trgovci, posestniki,

ki žele svoje hčere temeljito izobraziti

v

knjigovodstvu, računstvu, dopisovanju,
stenografiji in strojepisju

naj se obrnejo na naslov

Franz Gärtner,

izprašan učitelj za trgov. nad. šole na c. kr. trgov. akademiji.

Ljubljana, Bleiweisova c. 3.

Pričetek pouka 2. oktobra.

I. kranjska tovarna mineralnih
vod, sodavice i. t. d.

Ljubljana, Slomškova ulica 27

priporoča:

sodavico, pokalice, naravnih malinov in citronov sok, nadalje izborne sadne pijače v patent. steklenicah: jagodovec, nektar, kristalno citronado, jabolčni biser.

Gostilničarji, podpirajte lastno podjetje!

2 25—24

VERMOUTH-

vino najboljša kakovosti prodaja po najnižji ceni trdka

Br. Novaković

vinska trgovina v Ljubljani.

32 25-24

Z vsemi v špecerijsko in delikatesno stroko spadajočimi potrebščinami, kakor tudi z vseh vrst namiznimi in buteljskimi vini postreže gostilničarjem najceneje
8 25-24 in najsolidneje trdka

T. MENCINGER, Ljubljana, vogal Sv. Petra ceste in Resljeve ceste.

Velepražarna za kavo z električnim obratom.

Zaloga mineralnih voda.

Zaloga stekla, porcelana in svetilk
Fr. Kolmann
11 v Ljubljani 24-24

dovoli gostilničarjem in kavararjem pri večji naročbi izdatno znižane cene.

A. Bajec
cvetlični salon
Pod Trančo 2
vrtinarija
Tržaška cesta 34
v Ljubljani. 12 24-24

Deset zapovedi za kmetovalca
Deset zapovedi za zdravje

dobi zastoj in poštine prosto vsak gostilničar in trgovec v poljubnem številu za razdelitev med 18 goste ter odjemalce. 24-24

Treba le dopisnice z naslovom:

Ub. pl. Trnkoczy, lekarna, Ljubljana.

Vinska trgovina in restavracija

Peter Stepič

Spodnja Šiška št. 256

priporoča p. n. gostilničarjem svojo veliko zalogo z jamčeno naravnih vin iz dolenskih, goriških, istrskih in štajerskih vinskih gor.

Telefon št. 262.14 25-24

Pivovarna
„Reininghaus“
Gradec — Steinfeld
priporočata
svoja najboljša piva,
kakor:
**marčno carsko, vležano
in bavarsko v sodkih in
steklenicah.** 27 23-24
Specijaliteta **Reininghausovo dvojno sladno
pivo „St. Peter“** v originalnih steklenicah.

Glavno zastopstvo pivovarn Reininghaus in Puntigam

Telefon št. 90. v Ljubljani, Martinova cesta 28. Telefon št. 90.

Pivovarna Göss

priporoča svoje priznane priljubljene izdelke

**marčna, cesarska,
vležana, eksportna
in bavarska piva** 33 23-24

v sodkih in steklenicah.

Zastopnik: Fr. Sitar v Sp. Šiški.

Jakob Zalaznik

pekarija, slaščičarna in
kavarna 31 25-24

Stari trg 21

se priporoča sl. občinstvu
posebno z dežele

na zajutrak.

Filijalke:

Mestni trg št. 6
Kolodvorska ulica št. 6.

Posredovalnica za službe

gostilničarske zadrage v Ljubljani
Marije Terezije cesta št. 16

**posreduje brezplačno
za vse službo iščoč**
: v gostilničarskem obrtu :

Gospodarji iz Ljubljane plačajo 60 v,
z dežele 1 K.

**Tovariši gostilničarji! Poslu-
žujte se le ugodne prilike!**

26 23-24

Vinska trgovina

Ant. Müllerja

v Domžalah

priporoča

p. n. gostilničarjem svojo veliko zalogo z jamčeno naravnih vin iz dolenskih, goriških, istrskih, hrvaških in štajerskih vinskih gor ter zagotavlja točno in solidno postrežbo po primernih cenah.

Vino se dostavlja na dom ali pošilja po železnici. 29 24-24

Pristne kranjske klobase

razpošilja po 60 vin. komad

v poštnih zavojih najmanj 5 kilogramov po povzetju

Ivan Kos

mesar in gostilničar na Vrhniki.

Tovariši!

Tovarišice!

Kupujte le
pri trdkah, ki
podpirajo in
oglašajo v
„Gostilničarju“
v vašem glasilu.

Av gust Signola

Ljubljana, Dunajska cesta 13.

Zaloga raznovrstnega namizja 2424
30 za gostilne, hotele in kavarne.

Sanatorij Elizabetinum

zdravilišče za notranje, kirurške in ženske bolezni. Bolniška oskrba sester križark. Prosta izbira zdravnikov. — Cene zmerne. — Moderno opravljena Röntgenova soba. — Udobno urejeno kopališče z vsemi 36 zdravilnimi pripomočki. 24-24
Poljanska cesta 16. Telefon št. 141.

Ustanovljena 1. 1818.

Ustanovljena 1. 1818.

PIVOVARNA MENGEŠ

Julius Stare

priporoča svoje izborno vležano marčno, dvojno marčno in bavarsko pivo v sodčkih in steklenicah.

===== Naročila sprejemajo zaloge: =====

Ljubljana, Metelkova ulica št. 19, Borovnica, Cerklje na Gorenjskem, Dragomelj, Gameljne, Izlake, Javornik, Ježica, Kamnik, Kranj, Lesce, Medvode, Mokronog, Moravče, Motnik, Rudolfovo, Škofja Loka, Šmartno pri Litiji, Št. Vid pri Zatičini, na Vrhniki ali pivovarna v Mengšu. 1 25—24

Izboljšajte promet v svoji gostilni z najboljšim in najcenejšim
češkim budjejeviškim delniškim pivom

pizenskega tipa

Zahtevajte v gostilnah ljubljanskih, v Grandhotelu Balkan Trst, hotelu Lacroma Gradež, Palace hrvatske štedionice Zagreb, Napredak Sarajevo, Beránek Banjaluka itd. to pivo.

52 24—24

Informacije daje Česka delniška pivovarna v Čeških Budejovicah, Roza Rohrmann v Ljubljani, Bogumil Poška v Trstu.

Adria, delniška pivovarna, Trst

Vplačana glavica
K 1,000.000

Varilnica v Senožecah.

:: Ustanovljena ::
1. 1820.

(Železniška postaja Divača.)

priporoča svoje priznано dobro **Adria marčno, dvojno marčno** in **granatno pivo**
v sodčkih in steklenicah po najnižjih cenah.

KLEINOSCHEG-
DERBY SEC

39 25—24

Vinometre „Bernatot“. — Asbestov bombaž in prašek. — Eponit. — Francosko želatino. — Lipovo oglje. — Marmornat prašek. — Modro galico. — Natrijev bisulfit. — Ribji mehur. — Špansko zemljo. — Tanin. — Žveplo na asbestu. — Žveplo v prahu. — Limonovo kislino. — Vinsko kislino. — Soda bikarbono. — Strupa proste barve itd.

ima v zalogi po najnižji ceni

Drogerija Anton Kanc

Ljubljana, Židovska ulica 1.

Priporočamo svojim cenjenim ::
tovarišem gostilničarjem izborno
marčno, dvojnomarčno
termalno in granatno ::

PIVO

28 25—24
največje slovenske narodne tvrdke:
Delniška družba združenih
pivovaren Žalec in Laški trg
v Ljubljani.